

GENEL HATLARI İTİBARIYLA ABD, AB VE TÜRK SU HUKUKU

HAZIRLAYAN
SERAP PERÇİN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. AHMET M. GÜNEŞ
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

İNCELEME PLANI

GENEL BİLGİLENDİRME

- Hukuk Sistemleri
- Sınıraşan Sular

DİĞER BÖLÜMLER

- Tarihi Gelişim ve Genel Yapı
- Temel Mevzuat
- Kurumsal Yapı
- Sınıraşan Sular

GİRİŞ

- Suyun insanlık tarihi boyunca taşıdığı önemin sanayileşme ile beraber artış göstermesi
- Su hukukuna ilişkin konuların BM sözleşmelerine konu olması ve su hukukunun ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkışı
- Su Hukukunun günümüzde ulaştığı noktada ABD ve AB su hukuklarının gerek tarihsel açıdan gerekse günümüzdeki hakim rolleri bakımından öne çıkıyor olmaları dolayısıyla incelenmeleri gereği
- AB su hukuku sıklıkla ele alınmakla birlikte, ABD su hukuku çok az sayıda çalışmaya konu edilmiştir. Bunun yanı sıra Türk su hukukunu bütünsel açıdan ele alıp genel hatlarıyla değerlendirerek ABD ve AB su hukukları karşısındaki konumunun daha iyi ortaya konmasını sağlayacak çalışmalar da az sayıda oluşu
- Bu sebeplerle çalışma kapsamında ABD, AB ve Türk su hukukları genel hatları itibariyle ortaya konmaya çalışılmış böylece gerek teorik gerekse pratik alanda Türk su hukukuna yönelik olarak yapılan çalışmalara, ABD ve AB sistemleri ile beraber değerlendirme imkânı sunulularak fayda sağlanması hedeflenmiştir.

HUKUK SİSTEMLERİ VE SINIRAŞAN SU KAVRAMI

- Genel olarak hukuk sistemleri

Anglo-Sakson Hukuk Sistemi

ABD Hukuk Sistemi

Kıta Avrupası Hukuk Sistemi

- Sıniraşan su kavramı ve ilgili uluslararası hukuk doktrinleri

Sıniraşan Su Kavramı

Mutlak Egemenlik Doktrini

Doğal Durumun Bütünlüğü Doktrini

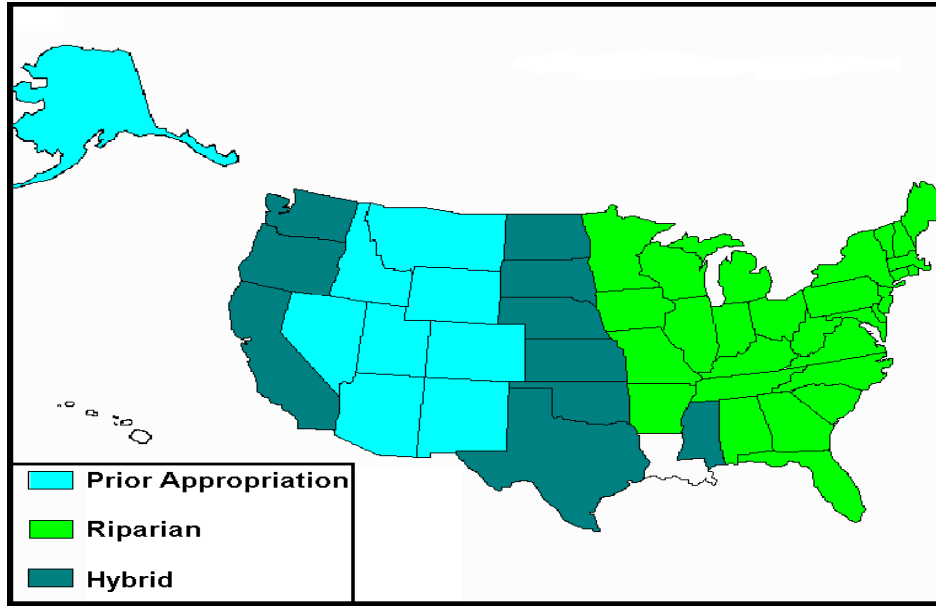
Ön Kullanımın Üstünlüğü Doktrini

Hakça ve Makul Faydalanma Doktrini

- **ABD SU HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL YAPISI**

Amerika kıtasına yapılan ilk göçler
Zamanla sınırların batıya doğru genişlemesi
Madenciler tarafından yürütülen faaliyetler

• YÜZEY SULARI

Eyaletler düzeyinde su hukuku ilkeleri:

Kıyıdaşlık hakları ilkesi
(Riparian right principle)

Kadim hak ilkesi
(Prior appropriation principle)

Karma sistem
(Hybrid system)

- **YERALTI SULARI**

ABD yeraltı sularının kullanım haklarının belirlenmesinde faydalanılan yöntemler:

Mutlak sahiplik (Absolute ownership)

Makul kullanım kuralı (Reasonable use rule)

Bağlantılı haklar kuralı (Correlative rights rule)

Kadim hak (Prior appropriation)

- **KAMU HAKLARI**

Temelde eyaletler düzeyinde şekillenen ABD su hukuku sistemi, kamunun ortak menfaatleri söz konusu olduğunda federal korumaya tabi kılınmakta ve tüm eyaletlerde korunması garanti altına alınmaktadır.

Buna göre ABD Su Hukukunda kamu hakları (public rights) ya da kamu güveni doktrini (public trust doctrine) başlıkları altında incelenen haklar:

Seyrüsefer hakkı

Mahfuz Federal Su Hakları

- **ABD SU HUKUKUNUN TEMEL MEVZUATI**

Temiz Su Kanunu (Clean Water Act)

Güvenli İçme Suyu Kanunu (Safe Drinking Water Act)

**Kaynak Koruma ve İyileştirme Kanunu
(The Resource Conservation and Recovery Act)**

**Kapsamlı Çevresel Müdahale, Telafi ve Sorumluluk Kanunu
(The Comprehensive Environmental Response, Compensation, and Liability Act)**

Federal Yetki Kanunu (Federal Power Act)

**Balık Yaşamının ve Vahşi Yaşamın Korunmasına İlişkin Yasal Düzenlemeler
Ulusal Çevre Politikası Kanunu (National Environmental Policy Act)
Balık Yaşamının ve Vahşi Yaşamın Koordinasyonu Kanunu (The Fish and
Wildlife Coordination Act)**

Federal Arazi Islahı Projelerine İlişkin Yasal Düzenlemeler

- **ABD SU HUKUKUNA İLİŞKİN KURUMSAL YAPI**

**Birleşik Devletler Çevre Koruma Ajansı
(United States Environmental Protection Agency)**

**Birleşik Devletler Askeri Mühendisler Birliği
(United States Army Corps)**

**Arazi Islahı Bürosu
(Bureau of Reclamation)**

Birleşik Devletler Çevre Koruma Ajansı (United States Environmental Protection Agency)

ABD SU HUKUKU

Birleşik Devletler Askeri Mühendisler Birliği (United States Army Corps of Engineers)

**US Army Corps
of Engineers®**

Arazi Islahı Bürosu (Bureau of Reclamation)

- **ABD SU HUKUKUNDA SINIRAŞAN SULAR**

ABD ve Meksika Arasında Yaşanan Sınıraşan Su Uyuşmazlıkları

Rio Grande Nehri Uyuşmazlığı
Kolorado Nehri Uyuşmazlığı

ABD ve Kanada Arasında Yaşanan Sınıraşan Su Uyuşmazlıkları

St. Mary, Milk Nehirleri ve Michigan Gölü Uyuşmazlığı
Kolombiya Nehri Uyuşmazlığı

ABD ve Meksika Arasında Yaşanan Sınıraşan Su Uyuşmazlıkları

Rio Grande Nehri Uyuşmazlığı

ABD ve Meksika Arasında Yaşanan Sınıraşan Su Uyuşmazlıkları

Kolorado Nehri Uyuşmazlığı

ABD ve Kanada Arasında Yaşanan Sınıraşan Su Uyuşmazlıkları

St. Mary, Milk Nehirleri ve Michigan Gölü Uyuşmazlığı

ABD ve Kanada Arasında Yaşanan Sınıraşan Su Uyuşmazlıkları

Kolombiya Nehri Uyuşmazlığı

- **AB SU HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL YAPISI**

İlk Dönem (1973 – 1986)

İkinci Dönem (1987-1992)

Üçüncü Dönem (1993 – 2000)

- **AB SU HUKUKUNUN TEMEL MEVZUATI**

Su Çerçeve Direktifinin Temel Hükümleri

İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu

Çevresel Hedefler

Mevcut Durumun Tespiti

Su Hizmetleri İçin Yapılan Masrafların Ödenmesi

Önlemler Programı

Nehir Havzası Yönetim Planları

Kamuoyunun Bilgilendirilmesi ve Katılımının Sağlanması

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat ve Geçiş Hükümleri

Uygulama

Diğer Direktifler

Suların Kalitesinin Korunması ve İyileştirilmesine İlişkin Direktifler

Tehlikeli Bazı Maddelerin Suya Salınımının Yasaklanmasına

İlişkin Direktifler

Belli Koşullar Altında Suların Korunması İçin Uyulması Gereken

Asgari Standartlara İlişkin Direktifler

- **AB SU HUKUKUNA İLİŞKİN KURUMSAL YAPI**

AB su hukukuna ilişkin kurumsal yapı, AB'nin genel kurumsal yapısı ile örtüşmektedir.

AB su hukukunun oluşturulmasında ve uygulanmasında rol alan organlar, genel olarak çevre ve su politikasının belirlenmesinde etkili olan yasama, yürütme ve yargı organları ve bu konuda çalışmalar yapmak üzere oluşturulmuş kurumlardır.

BÖLÜM III

AB SU HUKUKU

Avrupa Komisyonu
Avrupa Parlamentosu
Bakanlar Konseyi
Avrupa Konseyi
Avrupa Birliği Adalet Divanı
Avrupa Çevre Ajansı
Avrupa Yatırım Bankası

- **AB SU HUKUKUNDA SINIR AŞAN SULAR**

Sınıraşan sular AB üyesi ülkelerin su kaynaklarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Avrupa’da, sanayi devrimine paralel olarak gelişme gösteren kentleşme sonucunda sanayi ve kentsel atık sular ciddi bir kirlilik yükü oluşturmuş ve bu durum 20. yüzyılın başlarından itibaren daha da belirgin hale gelmiştir.

AB su mevzuatı daha ziyade kirliliğin giderilmesi ve ekolojik kalite kontrolü çerçevesinde şekillenmiştir.

SÇD’nin konuya ilişkin hükümleri:

Giriş bölümünün 35 inci maddesi

Nehir havzası yönetim planlarına ilişkin 13 üncü madde

- **AB ÜYESİ ÜLKELER ARASINDA YAŞANAN SINIRAŞAN SULARA İLİŞKİN SORUNLARDAN ÖNE ÇIKAN BAZILARI**

İspanya ve Portekiz Arasında Yaşanan Sorunlar

Tuna Nehri Sorunu

Ren Nehri Sorunu

Yunanistan – Bulgaristan Arasındaki Nestos Nehri Sorunu

İspanya ve Portekiz Arasında Yaşanan Sorunlar

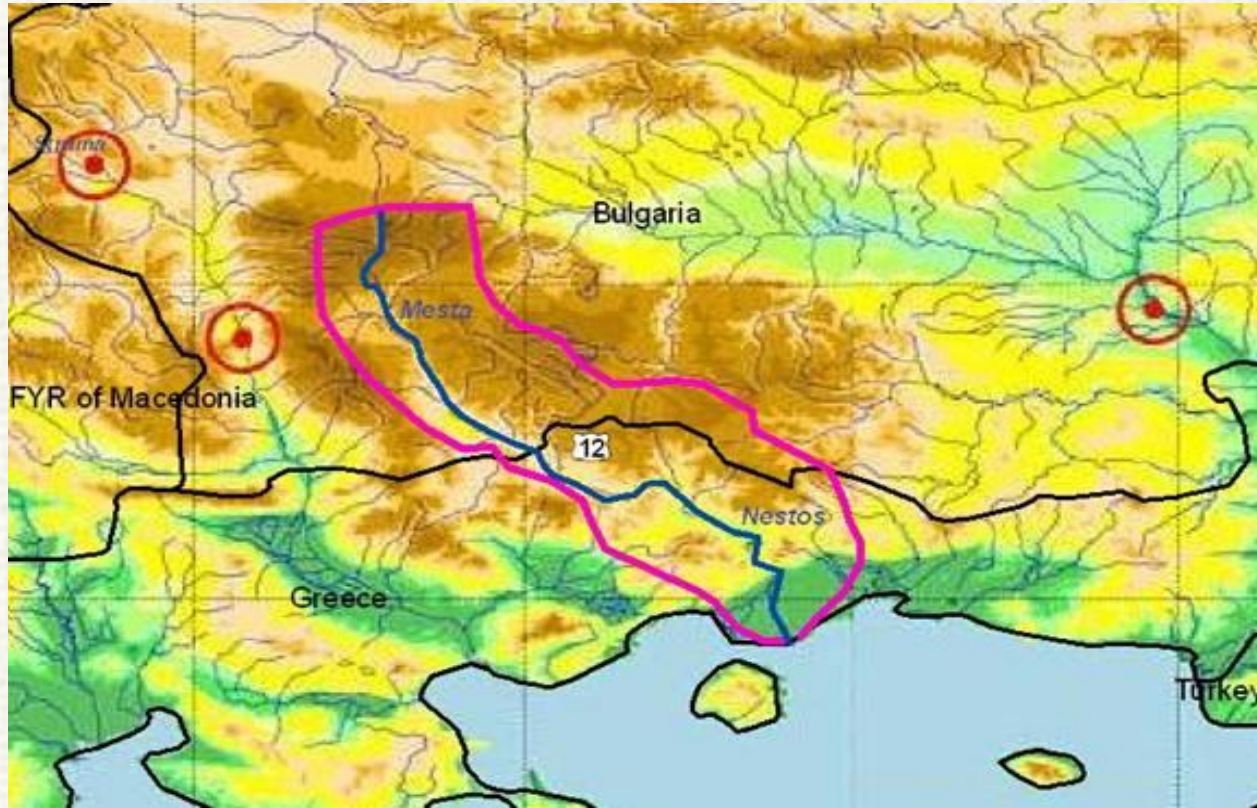
Tuna Nehri Sorunu

Ren Nehri Sorunu

Yunanistan – Bulgaristan Arasındaki Nestos Nehri Sorunu

- **TÜRK SU HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL YAPISI**

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi:

İslam Hukuku

Mecelle-i Ahkam-ı Adliye

Türkiye Cumhuriyeti Dönemi:

1921 ve 1924 Anayasaları

1961 Anayasası

1982 Anayasası

- **GENEL SU VE ÖZEL SU AYRIMI**

Genel su:

**4721 sayılı Medeni Kanun'un 715 inci maddesi
(Sahipsiz yerler ve yararı kamuya ait mallar)**

4721 sayılı Medeni Kanun'un 756 inci maddesi

(Kaynaklar ve yeraltı sularının mülkiyet ve irtifaka konu olması)

Yargıtay ilgili Hukuk Dairesi'nin emsal kararlarından örnekler

Özel su:

**4721 sayılı Medeni Kanun'un 718 inci maddesi
(Taşınmaz mülkiyetinin içeriği)**

**4721 sayılı Medeni Kanun'un 715 inci maddesi
(Sahipsiz yerler ve yararı kamuya ait mallar)**

4721 sayılı Medeni Kanun'un 756 inci maddesi

(Kaynaklar ve yeraltı sularının mülkiyet ve irtifaka hakkına konu olması)

Yargıtay ilgili Hukuk Dairesi'nin emsal kararlarından örnekler

TÜRK SU HUKUKU

- TÜRK SU HUKUKUNUN TEMEL MEVZUATI

1982 Anayasası

28/4/1926 tarihli ve 831 Sayılı Sular Hakkında Kanun

16/12/1960 tarihli ve 167 Sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun

9/8/1983 tarihli ve 2872 Sayılı Çevre Kanunu

10/7/2004 tarihli ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

3/7/1968 tarihli ve 1053 Sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun

13/7/2005 tarihli ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

20/11/1981 tarihli ve 2560 Sayılı İSKİ Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

18/3/1924 tarihli ve 442 Sayılı Köy Kanunu

9/5/1960 tarihli ve 7478 Sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun

BÖLÜM IV

TÜRK SU HUKUKU

22/3/1971 tarihli ve 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu

4/4/1990 tarihli ve 3621 Sayılı Kıyı Kanunu

20/5/1982 tarihli ve 2674 Sayılı Karasuları Kanunu

14/1/1943 tarihli ve 4373 Sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu

3/6/2007 tarihli ve 5686 Sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu

Yeraltı Suları Tüzüğü

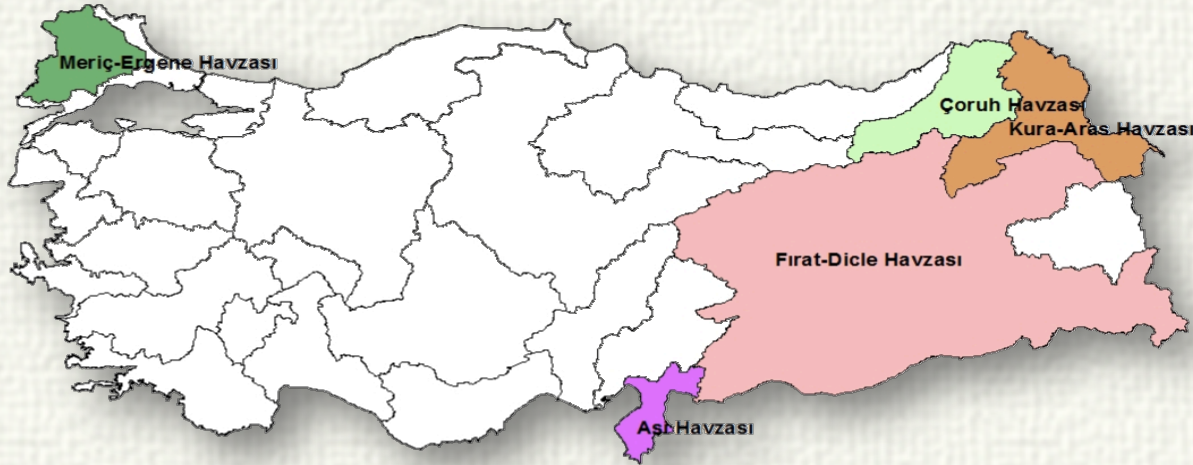
Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği

- **TÜRK SU HUKUKUNA İLİŞKİN KURUMSAL YAPI**

Orman ve Su İşleri Bakanlığı
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Kalkınma Bakanlığı
Dışişleri Bakanlığı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
Meteoroloji Genel Müdürlüğü
Türkiye Su Enstitüsü
Diğer Kurumlar

- TÜRK SU HUKUKUNDA SINIR AŞAN SULAR**

Türkiye'nin 2753 km olan toplam sınır uzunluğunun %22'sini akarsular oluşturmakta olup 25 hidrolojik havzanın da 5 tanesini sınıraşan havzalar oluşturmaktadır.

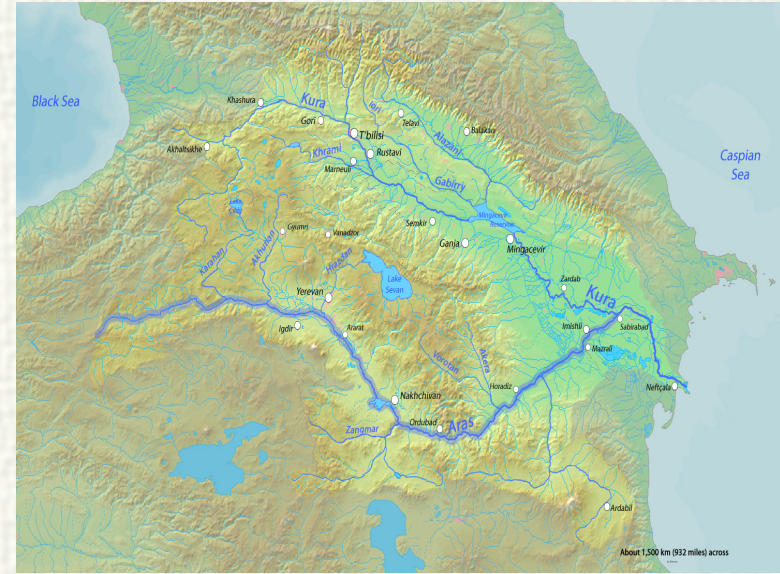
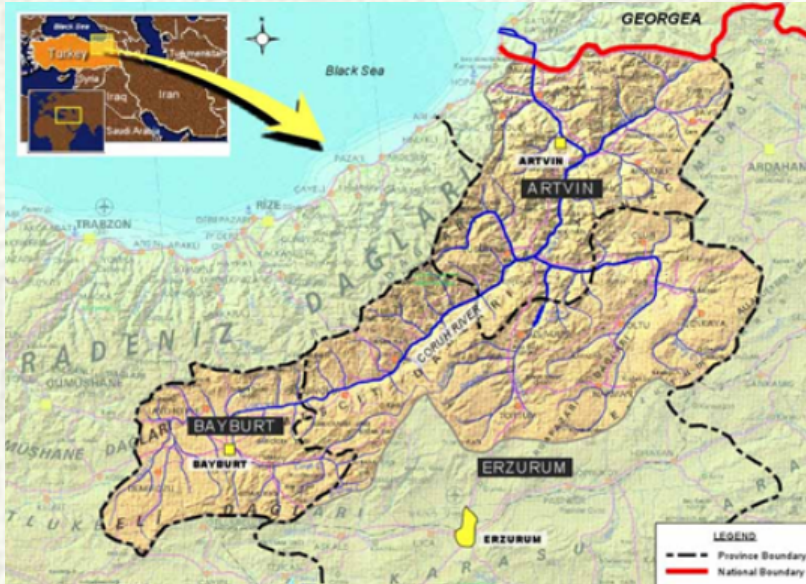
- MERİÇ HAVZASI**

Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Hukuki Düzenlemeler
Türkiye ile Bulgaristan Arasındaki Hukuki Düzenlemeler

- ÇORUH ve KURA-ARAS HAVZALARI

Türkiye ile Eski SSCB Arasındaki Hukuki Düzenlemeler
Türkiye ile İran Arasındaki Hukuki Düzenlemeler

- ASİ HAVZASI

- FIRAT-DİCLE HAVZASI**

Türkiye ile Suriye Arasındaki Hukuki Düzenlemeler
Türkiye ile Irak Arasındaki Hukuki Düzenlemeler

SONUÇ

- ABD, AB ve Türk Su Hukuklarına ilişkin olarak hukuki bakış açısıyla hazırlanmış bir çalışma oluşturulmuştur.
- Her ne kadar devletler farklı hukuk sistemlerine tabi olsalar da kimi konularda ortak ilkelere ulaşmışlardır.
- Türk Su Hukukunda su miktarına dayalı olarak bölgelere özgü farklı su kullanım prensipleri uygulanmazken, ABD Su Hukukunda suyun kıt olduğu batı bölgeler ile bol olduğu doğu bölgeleri arasında bir ayırım mevcuttur.
- Su kaynakları yönetiminde gelinen son noktada en ideal biçim, kamuoyunun bilgilendirildiği ve katılımının sağlandığı, kirleten öder ve kullanan öder prensiplerinin hayata geçirildiği, çevresel hedefleri gerçekleştirmeye yönelik önlemler programının uygulandığı havza bazlı yönetim modelidir.

SONUÇ

- **Türk Su Hukuku mevzuat yapısı çalışma kapsamında incelenen diğer hukuk sistemlerine nispeten dağınık bir görünüm arz etmektedir. Kurumsal yapının da çok parçalı olduğu dikkate alındığında su kaynakları yönetiminde sadeleştirilmiş bir mevzuat ve parçalı olmayan bir yönetim yapısı oluşturulmasının Türk Su Hukukunun gelişimi ve suyun etkin ve verimli yönetimi açısından önem arz ettiği ortaya çıkmıştır.**
- **Su Kanunu Tasarısı Taslağının yasalaşması ile birlikte önem arz ettiği ifade edilen hususlarda gerekli değişiklikler sağlanmış olacaktır. Taslağın kanunlaşması ile birlikte literatürde ayrı bir çalışma konusu oluşturacak olan Kanun metni Türk Su Hukukun ayrı bir disiplin olarak gelişmesi açısından da önemli katkı sağlayacaktır.**

SAYGILARIMLA